



Olje- og energidepartementet  
Postboks 8148 Dep  
0033 Oslo

Oslo, 20. februar 2020

## Vardafjellet vindkraftverk - Klage på vedtak om godkjenning av endret detaljplan

Motvind Norge klager med dette på vedtak av 31.01.2020 om godkjenning av endret detaljplan for Vardafjellet vindkraftverk, deres ref. 201707968-185. Motvind Norge har rettslig klageinteresse, se vedlegg.

Vedtaket gir Nordisk Vindkraft tillatelse til å endre turbintype fra Senvion M-118 til Vestas V-117 i Vardafjellet vindkraftverk. Motvind Norge har følgende innvendinger mot godkjenningen:

### Anlegget er planlagt og godkjent i strid med støyregelverket.

Konsesjonær til Vardafjellet vindkraftverk har søkt om nye turbiner og stadig høyere effekt tre ganger siden konsekvensutredningen ble foretatt i 2013. Av støyberegningen i konsekvensutredningen går det fram at 7 boliger ligger innenfor støyradiusgrensen.

Total økning i installert effekt siden konsekvensutredningen er på 9,3 MW. En alvorlig følge av den trinnvise utvidelsen av konsesjonen er manglende konsekvensutredning av støy.

OED har søkt å lappe på dette ved å stille tilleggsvilkår om støy i endringskonsesjonen av 5.4.2017 (vilkår 17):

*«Det skal gjennomføres supplerende støyberegninger etter metode NORD 2000 når endelig utbyggingsløsning foreligger. Beregningene skal oversendes NVE i tilknytning til detaljplan. Usikkerheten knyttet til støyberegningene skal behandles særskilt, herunder konsekvensene av vindskygge.»*

Supplerende støyberegninger er foretatt, og når usikkerheten medberegnes ligger *over 60 boliger* innenfor støyradiusgrensen. Av støymålingene og usikkerhetsberegningen går det fram at vindkraftverket må kjøre i redusert modus for å komme innenfor støyretningslinjen, og at grensene blir brutt for et stort antall boliger (jf. tabell på neste side).

Utbyggingsløsningen som er godkjent er dermed i strid med regelverket. Motvind Norge stiller spørsmålsteget ved denne praksisen hvor overdimensjonerte anlegg som er i strid med regelverket blir godkjent. Planmyndighetenes oppgave er den motsatte, dvs. å planlegge og tilrettelegge slik at anlegget er innenfor regelverket.

På denne bakgrunn mener Motvind Norge at konsesjonen ikke bør godkjennes.

Motvind Norge  
Ekebergveien 1a  
0192 Oslo

Org.nr: 923 421 068  
www.motvind.org  
E-post: kontakt@motvind.org

### Utbyggingsløsningen er ikke konsekvensutredet.

Konsekvensutredningen som ligger til grunn for konsesjonen ble foretatt i 2013 basert på en utbyggingsløsning på 20,7 MW, turbiner på 2-3 MW, en turbinhøyde på 130 meter, visualisering av 130 meter, 8 involverte grunneiere, og med konsekvens for 7 støyutsatte boliger.

Den samme konsekvensutredningen ligger til grunn for utbyggingsløsningen som nå er godkjent av NVE på 30 MW, turbiner på 4,3 MW, en turbinhøyde på 150 meter, 8 involverte grunneiere, visualisering av kun 130 meter og 60 støyutsatte boliger.

Konsesjonen som er gitt avviker vesentlig og er dermed ikke konsekvensutredet. Beslutningen som er fattet bygger på et begrenset faktagrunnlag.

Følgende tabell illustrerer endringene i utbyggingsløsningene over tid:

<b>Vardafjellet vindkraftverk</b>					
Konsesjonens ramme satt i 2013	20,7-30 MW installert effekt				
Frist/Utsatt frist	Ja. /31.12.2020				
Ekspropriasjonsvedtak	Ja. 18.12.2014				
Vedtak	2013 – konsesjonsvedtak	2017 – ny anleggskonsesjon vedtak om MTA	2018 – vedtak om endring i MTA	2020 – vedtak om endring i MTA	Sandnes kommunes egne støymålinger
Installert effekt	20,4	24,15	29,4	30	
Antall turbiner	9	7	7	7	
Høyde	126,5	150	150	150	
Roterende flate i dekar	61	87	87	76,5	
Konsekvensutredet?	Ja	Nei, ikke som helhet	Nei, ikke som helhet	Nei, ikke som helhet	
Høring	Ja	Ja	Bare Sandnes kommune, ikke naboer, fylkesmann osv.	Ja	
Varsel til naboer	7	7	nei	?	
Varsel til grunneiere	8	8	nei	8	
Støyfølsom bebyggelse (antall boliger) beregnet av konsesjonær	7	12	14	24	29
Støyfølsom bebyggelse hvor usikkerhet er tatt betraktning, (Lden - 5/+3 dBA), dvs. støyradius på Lden 42 dBA, jf. OEDs vilkår i 2018	ukjent	ukjent	46	60	65

Som det fremgår av tabellen er endelig utbyggingsløsning et resultat av en langvarig flerleddet prosess. Konsekvensutredningen som ligger til grunn er foretatt i 2013 for mindre turbiner, og det er kun foretatt undersøkelser for hubro i ettertid før utvidelsene. Norsk rettspraksis tilsier at det skal mye til for at mangelfull etterlevelse av konsekvensutredningsforskriften skal medføre ugyldighet. Men denne praksisen kan vise seg å komme i konflikt med EU-domstolens rettspraksis der det er plikt til konsekvensutredninger etter EU-direktivene.

To forhold av betydning fra EU-domstolen gjelder begge manglende helhetsvurdering. Domstolen har for det første gjentatt at formålet med direktivet ikke kan omgås ved å splitte prosjekter opp i mindre delprosjekter (såkalt «salami slicing»). I tilfeller hvor flere prosjekter sett i sammenheng kan ha vesentlige virkninger for miljøet, har domstolen konkludert at det er nødvendig å vurdere prosjektene samlet som en helhet (ref. f.eks. ref. Case C-392/96, Commission v. Ireland, paragraphs, 76, 82). Dernest har domstolen fremhevet at beslutninger som skjer gjennom flere ledd skal vurderes som en helhet. (ref. Case C-508/03, Commision v United Kingdom, paragraph 103-106). Dette er relevant for Vardafjellet vindkraftverk, hvor det er foretatt 4 utvidelser uten at det har utløst ny konsekvensutredning. Visualisering, visuell dominans, fare for iskast, ny skyggekastvurdering, fare for fugl med økt vingespenn, konsekvenser for folkehelse og lokalbefolkningens helse osv. er ikke vurdert for den endelige utbyggingsløsningen. Helhetsvurderingen av samfunnsnytte med over 60 boliger innenfor støyradiusgrensen er ikke tatt.

Motvind Norge mener det må bero på feil lovforståelse at en økning av dette omfanget og over en periode på 6 år, ikke anses som å utløse konsekvensutredning. Riktignok ble anlegget godkjent med en (høyst unormal) ramme på installert effekt fra 20,4 til 30 MW, men kravet til KU utløses når et tiltak er konsesjonspliktig, dvs. over 1 MW. Når totalt antall installert effekt øker med nesten 10 MW over en periode på 6 år, og vi vet at antallet boliger som berøres av støy har nådd over 60 med den nye utbyggingsløsningen, bør det utløse et krav om ny konsekvensutredning. At ingen andre vindkraftverk i Norge berører så mange mennesker med støy per installert megawatt burde også tas i betraktning.

Dette forsterkes av at konsekvensutredningen fra 2013 samlet sett var negativ til utbyggingen. Kun to av 17 temavurderinger hadde positiv verdi, og denne verdien var lav (+1). De fleste høringsinstanser var negative, herunder Rogaland fylkeskommune og Forsvarsbygg, og Miljødirektoratet vurderte konfliktnivået til C-D i forhold til naturmiljø (hvor E har størst konfliktnivå). Alt dette er indikatorer på at det burde foretas en ny vurdering av den endelige utbyggingsløsningen.

Det er for Motvind Norge uforståelig at Vardafjellet vindkraftverk videreføres i søknad etter søknad, med stadig flere boliger innenfor støyradiusen, uten at belastningen med dette forklares eller begrunnes i vedtaket og forankres i en konsekvensutredning.

På bakgrunn av dette krever Motvind Norge at det gjennomføres ny konsekvensutredning for Vardafjellet vindkraftverk, og at det vedtas utsatt iverksettelse inntil denne foreligger.
---

### Saksbehandlingsfeil, manglende varsling mv.

Virkemidlene varsling, underretning, kunngjøring til parter eller naboer er virkemidler satt i forvaltningslover, herunder energiloven § 2-1 og forvaltningslovens § 16, for å gi berørte mulighet til å ivareta sine interesser. Det er en viktig rettsikkerhetsstandard.

I de stadige utvidelsene av Vardafjellet vindkraftverk er varslingsplikten overholdt med varierende grad. For det første har NVE overlatt til utbygger å varsle berørte parter. Dette har medført at grunneierne varsles, men ikke alle andre berørte parter. Dernest har antallet berørte økt etter hvert som støyradiusen har økt, uten at antallet som er varslet har økt. I de tilfeller det sendes ut høring er

kartene som illustrerer støysoner osv. ofte i alt for dårlig oppløsning til at det er mulig å avgjøre hvem som faller innenfor og utenfor støyradiusen.

NVEs vedtak av 26. november 2018 hvor utbyggingsløsningen endres fra 24,15 MW til 29,4 MW ble kun sendt på uoffisiell høring til Sandnes kommune (dvs. direkte til saksbehandler), som bare fikk 7 dager til å uttale seg. Hverken Fylkesmannen som ansvarlig støymyndighet, eller naboer ble varslet. Saksforholdet ble påklaget av nabo Heino Nielsen, men OED stadfestet i klagesaken at varslingen ikke var nødvendig. I ettertid viser det seg at dette vedtaket er fattet på et feil faktum som tilsa at 14 mot tidligere 12 boliger ble berørt av endringen. Riktig datagrunnlag er at 46 boliger ble berørt av endringen når usikkerhetsmarginen i støyberegningene medregnes.

Motvind Norge mener at vedtaket, om at varsling ikke var nødvendig, er basert på feil faktum, og at den manglende varslingen er et brudd på forvaltningsloven.

Praksisen med å overlate forvaltningsetatens oppgaver til private utbyggere, gjentas i mange vindkraftsaker, og er høyst kritikkverdig. I Vardafjell-saken er det også overlatt til utbygger å underrette grunneierne om at de har fått ekspropriasjonsvedtak. Det overlater til tilfeldighetene om berørte parter får den informasjonen som setter dem i stand til å ivareta sine interesser, og de som ikke varsler får ikke klagerett og underretning om vedtak.

#### Dispensasjonsvedtaket i Sandnes kommune er fattet på feil faktisk grunnlag.

Manglende konsekvensutredninger om støy og andre virkninger av endringene har fått flere følger. Plan- og bygningslovens § 19-2 setter strenge kriterier for når en dispensasjon kan gis. Blant annet må det foreligge en klar overvekt av fordeler. Vedtaket om dispensasjon fra LNF-formålet i kommuneplanen ble fattet 14. juli 2017, på bakgrunn av den første utbyggingsløsningen på 20,7 MW og 130 meter høye turbiner, og er begrunnet med at vindkraftverket hadde fått konsesjon og at alle parter var hørt i den forbindelse. Når det i ettertid blir klart at antallet berørte er 7 ganger høyere enn det faktum vedtaket bygger på, stilles vedtakets gyldighet i tvil.

NVE/OED bør på denne bakgrunn pålegge konsesjonær å gjennomføre en ny helhetlig konsekvensutredning for å få klarhet i om vindkraftverket er i tråd med gyldig planvedtak. Dette vil Motvind Norge også ta opp med Sandnes kommune.

#### Folkehelse er ikke vurdert.

I folkehelseloven § 22 pålegges statlige myndigheter å vurdere konsekvenser for befolkningens helse der det er relevant. Faktum i forhold til støy er endret etter at konsekvensutredningen ble foretatt, og antallet støyutsatte er nå så mange at det er grunn til å stille spørsmål ved om plikten til å vurdere konsekvensene for befolkningens helse er utløst.

Motvind Norge anmoder NVE og OED om å vurdere om plikten i folkehelseloven § 22 er utløst for Vardafjellet vindkraftverk.

#### Konsesjonen har ikke tilstrekkelig hjemmel i energiloven.

Rogaland fylke har allerede mer vindkraft enn 2,5 TWh som var fylkesmålet. Norge har ca 10 TWh kraftoverskudd av fornybar kraft nasjonalt hvert år.

Kjetil Lund, direktør for NVE har uttalt at «det er ingen hast med nye vindkraftverk» og han bekreftet at Norge har vært netto eksportør av elektrisk kraft hvert år siden 2011 og vil fortsette å være det i mange år fremover.

Det som skal produseres av Vardafjellet vindkraftverk er dermed ren overskuddskraft, og har vært det fra de søkte om konsesjon.

Hjemmelsproblemet viser seg når vurderingene som er gjort for Vardfjells rent kommersielle produksjon av overskuddskraft, er de samme som gjøres for konsesjoner som gis med hensyn til forsyningssikkerhet.

Motvind Norge mener dette er en blindsoner det ikke er tatt høyde for hos lov-utøver i forvaltningen, da vektingen av f.eks. areal- og naturinngrep må veie mye tyngre i de konsesjonene som gis som rene overskuddsprojekter. Vi minner om at arealkostnadene er veldig store, og at dette overhodet ikke vurderes når konsesjonene blir gitt. Konsesjonær har selv valgt sitt område ut ifra helt andre parametere enn arealforbruket. Dette kan tolereres i prosjekter som begrunnes med forsyningssikkerhet, men det er ingen tvil om at arealinngrepene må vektas mye tyngre i de øvrige prosjektene.

Arealinngrepet på Vardfjell er altså ikke nødvendig pga. energibehovet, men iverksettes fordi vindkraftverket pga. økonomiske virkemidler gir økonomiske fordeler for konsesjonær.

Begrunnelsen for å bygge ned Vardafjell, med støykonsekvenser for 60 boliger, er altså rent bedriftsøkonomisk, og Motvind Norge mener energiloven § 3-1 ikke gir tilstrekkelig hjemmel når anlegget kun har bedriftsøkonomiske fordeler, og ikke kan begrunnes med forsyningssikkerhet eller andre argumenter som kan betegnes som samfunnsmessig rasjonelle. Det er ikke åpenbart at det er samfunnsmessig rasjonelt å forbruke natur på denne måten når arealinngrep er vurdert som det største problemet for biologisk mangfold på jorda av FNs naturpanel.

Ifølge plan- og bygningsloven skal alle tiltak og vedtak om arealer fattes med utgangspunkt i formålet om bærekraft. Ingen av arealene i vindkraftkonsesjonene vi har sett har en slik bærekraftsvurdering, heller ikke den for Vardafjell.

Det har aldri tidligere i energilovens historie vært en situasjon der energianlegg etter energianlegg på samlebånd, er utviklet i en strukturert forretningsprosess for så å bli solgt til utenlandske eiere (franske for Vardafjell). Dette til tross for at målene i fornybardirektivet og elsertifikatloven er nådd. Statnett har uttalt at det ikke er behov for mer kraft. Men hverken forvaltningen eller politikerne er tilsynelatende villige til å sette en øvre grense for kraftproduksjonen. Argumentasjonen vi har sett er fordi en øvre grense vil kunne forstyrre markedet.

Energimarkedet er riktignok konkurranseutsatt, men vi kan ikke se at det er hjemmel i energiloven for å konkurranseutsette natur- og fjellarealene i Norge, selv om de brukes til energiproduksjon.

De økonomiske driverne medfører at enorme LNF-områder kapitaliseres og selges til utenlandske eiere uten at premisene for dette er en del av energilovens system. Når folk får bevissthet om det som skjer, oppfattes regimet også som i strid mot den alminnelige rettsoppfatning. Det norske folk har et eierforhold til fjellene gjennom allemannsretten, selv om ikke alle er grunneiere.

## Ekspropriasjonsvedtak ble fattet på feil grunnlag.

For at borgere skal måtte avstå sin eiendom eller rettigheter til eiendommen under tvang, kreves ihht oreigningslovens § 2 for det første at prosjektet står på lista i § 2, og dernest at tvangsavståelsen er «tvillaust meir til gagn enn til skade». Samfunnsnyttan må være åpenbar.

## Dekkes prosjektet av oreigningslovens § 2, 1. ledd?

Kraftlinjer og vindkraftverk står i § 2 nr. 19, så ordlyden i bestemmelsen er dekkende for prosjektet som søkes ekspropriert. Motvind Norge mener likevel det er grunn til å stille spørsmålsteget ved om ekspropriasjon av grunn for Vardafjellet vindkraftverk dekkes av bestemmelsens 1. ledd.

Formålet med ekspropriasjon er at det skal være mulig å gjennomføre tvangsavståelse av eiendom, til fordel for prosjekter som har utvilsom samfunnsnytte eller kommer fellesskapet til gode. Dette kan sluttes fra de øvrige inngrepene som er uttømmende listet opp i § 2 nr. 1-55, som alle er inngrep til gagn for samfunnet og fellesskapet.

Utbygging av fornybar kraft kan på generelt grunnlag og isolert sett sies å ha samfunnsnytte, så lenge kraftproduksjonen kan begrunnes med forsyningsikkerhet eller annen utvilsom samfunnsnytte. Vardafjellet vindkraftverk gjelder et privateid vindkraftverk som produserer overskuddskraft, og som er solgt til utenlandske interesser. Ettersom vindkraftverket ikke skal dekke samfunnets behov for kraft, men kun er et bedriftsøkonomisk gunstig forretningsprosjekt, stiller vindkraftverket i en annen kategori enn de øvrige inngrepene som er listet opp i oreigningsloven § 2 nr. 1-55.

Motvind Norge mener at det å inngå minnelig avtaler med grunneiere under trussel om ekspropriasjon, eller tvinge grunneiere til å gi fra seg rettigheter til grunnen, for dette formålet ikke er dekket av oreigningsloven.

Tillatelse til ekspropriasjon innebærer tvangsavståelse av eiendom og rettigheter, og krever ihht grl. § 113, tydelig hjemmel i lov. Hvis OED likevel finner at hjemmelen i oreigningsloven § 2, 1. ledd er dekkende, ber Motvind Norge om at dette begrunnes i vedtaket.

## Er inngrepet «tvillaust meir til gagn enn til skade»?

Hvis hjemmelen i oreignl § 2, 1. ledd finnes dekkende for prosjektet, er det uansett oreigningslovens § 2, 2. ledd som avgjør. Ekspropriasjon tillates kun når inngrepet er «tvillaust meir til gagn enn til skade».

Av dokumentene kan det se ut som at ekspropriasjonstillatelsen er gitt på bakgrunn av vurderingen som ble gitt etter energiloven når konsesjon ble gitt, og at det ikke er foretatt en selvstendig vurdering etter oreigningslovens § 2. 1. og 2. ledd.

Anleggskonsesjonen for tiltaket etter energiloven § 3-1, er gitt på bakgrunn av samfunnsnytttevurderingen i energiloven. Anleggskonsesjonen skal «sikre at produksjon, overføring osv. av energi foregår på en samfunnsmessig rasjonell måte, herunder skal det tas hensyn til allmenne og private interesser som blir berørt.» Vurderingen etter energiloven kan ikke ligge til grunn for vurderingen etter oreigningsloven, da vurderingstemaet ikke er det samme.

Det som er vurdert ihht. energiloven, er prosjektenes realiserbarhet rent bedriftsøkonomisk, herunder avstand til nett, nettkapasitet og forholdet til plan. Hvis prosjektet kan realiseres, vurderes det som samfunnsmessig rasjonelt. Hensynet til private grunneierinteresser og andre næringsinteresser er ikke vurdert. Ulemper som vil vise seg fram i bit for bit-utvidelsene etter at konsesjonen er gitt, blir ikke vurdert.

Beslutningsgrunnlaget synes ufullstendig i en vurdering etter oreigningsloven § 2. 2. ledd, der selve inngrepet skal være «tvillaust meir til gagn enn til skade».

Motvind Norges mener det er åpenbart tvil om inngrepet er mer til gagn enn til skade, og at ekspropriasjonsvedtaket som ble gitt ikke har hjemmel i oreigningsloven § 2.2.ledd.

### Oppsummering.

Konsesjonen til Vardafjellet vindkraftverk hviler på flere grunnlag det kan stilles spørsmålstegn ved. Godkjenningen av vindturbiner på 4,3 MW av 150 meters høyde og 76 meter i rotordiameter er ikke konsekvensutredet. Utbyggingsløsningen er for stor i forhold til den nærliggende bebyggelsen, og godkjenningen av de nye turbinene innebærer at kraftverket må kjøre i redusert modus. Mindre turbiner som ville fått kraftverket i tråd med støyretningslinjene er ikke vurdert, selv om de finnes.

Vardafjellet er regionens viktigste friluftsområde, som nå er godkjent overtatt av privateid vindindustri for å produsere overskuddskraft, og som allerede er solgt til utenlandske interesser. Som grunnlag for dette ligger en konsesjonsvurdering etter energiloven som om vindkraftverket er nødvendig for forsyningssikkerheten. Det betyr som et minimum at vektingen av andre arealforbruket er feil. Tilsvarende er det gitt en ekspropriasjonstillatelse som om vindkraftverket er nødvendig for felleskapets interesser. Berørte parter er ved flere anledninger ikke varslet. En vesentlig forutsetning for vindkraftutbyggingene er at konsesjonen er i tråd med plan. I dette tilfellet er kommunens dispensasjon er gitt på bakgrunn av at 7 boliger ble liggende innenfor støyradiusen. Når det viser deg at det er opptil 60 boliger innenfor støyradiusener vedtaket gitt på feil faktisk grunnlag.

**Konsesjonen hviler på så mange vesentlige og alvorlige feil at det til sammen innebærer at konsesjonen er ugyldig og må trekkes tilbake.**

Med hilsen

Rune Haaland  
Generalsekretær

Eivind Salen  
Styreleder

Vedlegg: Motvind Norges rettslige interesse